

אדם ונחור

אין דבר מרתק יותר בהיסטוריה מאשר לידתו של דגל חדש. הוא מסמל, כמעט תמיד, מהפכה עמוקה — התפרצות כוחות דינאמיים חדשים מבני התודעה החברתית.

הדוגמה הקלאסית היא לידתו של הדגל האדום, לפני 167 שנה. צירי הלידה היו מורדים ביוזר.

אחרי כיבוש הבאסטיליה, נפלה פאריס קרבן לשורה ארוכה של "התפרעויות". הפר למנט חוק להטלת ממשל צבאי בשעת הצורך — וקבע כי הנפת הדגל האדום בידי השלטון תהיה מדי פעם סימן להפעלת חוק זה. כך היה הדגל האדום לסמל לדיכוי הממונים על ידי הממשלה.

ב-17 ביולי, 1791, שוב הונף הדגל האדום, וחיללי הממשלה פתחו באש על המון מתמרד. כמה מאות "בריונים" נהרגו. ההתמרדות העממית חיוקה את היסטוריה הקיי צוים ביותר, ובשנה הבאה הניפו ההמונים עצמם את הדגל האדום עם הסיסמה: "משטר צבאי של העם נגד השלטון המורד".

הכוונה היתה להכריז כי העם הוא ריבוני, וכאשר הממשלה מתנגדת לרצון העם, הרי הממשלה היא המורדת.

בשנים לאחר מכן קרו מקרים רבים כאלה, גם בצרפת וגם מחוצה לה. הדגל האדום הפך לסמל התנגדות לממשלה.

★ ★ ★

בואדי סליב נודד, לפני חודש, דגל חדש. מי המציא אותו? יתכן כי איש לא יידע זאת לעולם. אולם כבר שעות מעט אחרי שירו שוטרים מופקדים על עקבא אלקריף והציגו את מרד המאורו קאים, נשאו ההמונים דגל אדום ודגל שחור — הצבע האדום של דם אלקריף, והצבע השחור של הקיפות.

מאז התפשט הדגל-הכפול הזה על פני כל הארץ. בכל מקום שהחלו מהומות עדות, וגם בכל מקום שהוכנו מהומות כא לה ונמנעו ברצף האחרון — הופיעו האדום והשחור. השבוע הנופך דגלים אלה בכרם התמינים בתל-אביב, מעל לבית אשר העיריה התכוננה להרסו בגלל עבירה על חוקי הבניה.

אני מעז להיבא כי המדינה עוד תרבה לראות את הדגל האדום-השחור. כי הוא מסמל תהליך אשר יטיל את צלו על המדינה בשנים הקרובות. הוא נולד כדגל המרד המארוקאי. כבר עתה מתפשט על פני ערות אחרות של בני המזרח. עוד צעד אחד — והוא יהיה פוך לדגלם של כל השכבות והמעמדות המקופחים במדינה.

★ ★ ★

המרד המתפשט מתחת לדגל האדום-השחור הוא מרד סוציאלי, באינטלגנציה. הוא הוא סוציאלי בלבד, ואין הוא עדתי בלבד. הוא מזיגה של שני היסודות. את אופיו הסוציאלי אפשר להר כיח בפרט חשוב: המורדים מבני עדת-המזרח שונאים את ראשי העדה הוותיקים שלהם עוד יותר מכפי שהם שונאים את ראשי השלטון בכללם.

בבהלה הראשונה ניסה השלטון להרגיע את המורדים על ידי חלוקת כבוד לעסקני העדה הספרדית, שצורפו בחפזן למשלחת המטיילים-על-חשבון-האומה לקונגרס היהודי בשטוקהולם. בכור שיטתית, שהוא עצמו ממוצא מארוקאי, נאם נאומים נרגשים בשם בני המזרח. בכל רחבי הארץ גויסו עסקני העדות השכירים כדי לזכא את המרד במלים מתוקות בהברה מרוחית.

אולם כל הנסיגות האלה נתקלו בבזז גלוי. העסקנים הספרדיים החתיקים הם, בעיני המורדים, סוכני האויב — מעין יוון ראש מזרחי. הם שונאים, מפני שהם מייצגים את המעמד המסודר, המחלק בינו לבין עצמו את הנאות השלטון.

הנה כי כן: המרד מכונן נגד ה"מסודרים", יותר מכפי שהוא מכונן נגד ה"לכנים". זהו מרד המקופחים.

★ ★ ★

מראית עין, ניתן בנקל לחסל את סיבות המרד. אפשר לטעון בתמימות הנה היתה הזנחה. באו מהומות ואדיסליב והעירו את תשומת-לב השלטון למצב החמור. עתה יעשה מאמץ והכל יבוא על תיקונו.

למי שסבור כך, אין אף המושג הקלוש ביותר על מהות המשטר בארץ. במשטר זה, קיפוח המוני האכילונים אינו תופעה הניתנת לתיקון. הוא בסים המשטר כולו. מאחר שמשטר זה מבוסס על חלוקת ההון

עד כאן מגיעים שרידים מן הישע שזרם לתוך הנהר בתחילתו. משכורות ועומות, שיכונים דלים. עד שבקצה האפיק לא נשארות אלא מיפות עלובות — עבודות דחק וחדרים נטושים בשכונות עוני.

★ ★ ★

ה המצב כיום, כאשר זרם עצום של הון עדיין מגיע לארץ בכל שנה. אולם אין זה מצב של קבע. השילומים עומדים להיפסק תוך שנתיים-שלוש. המענקים יתדלדלו עם גבור הניתוק של המדינה בעולם. זרם התרומות של יהודי העולם לא יוכל להתחזק מעמד לאורך ימים ברמה הנוכחית. הוא תלוי גם בחוקי מסי-הכנסה האמריקאית, אשר מדינאים אמריקאיים מכובדים כבר רומזים על הצורך לשנותם.

עדות המזרח (ויחד עמו את הערבי) למעמד נחות, הכפוף לגזע העליון של בני אירופה. כאן מתחברת הבעיה העדתית עם הבעיה הסוציאלית. ברוב המקרים, האשכנזי והמסודר חד הם.

ישנם פועלי-דחק יוצאי-ארומניה, ובשכונות העוני יש עולים מפולין. אולם כלל הוא כי במרוץ החיים מתחיל בן-המזרח את דרכו הרבה מאחורי בן-המערב. עליו להתגבר על מסלול-מכשולים נורא של דעות קדומות, של תנאים סוציאליים ירודים, של חוסר הזדמנויות חינוכיות ושל קללת ריבוי ה פיות במשפחה.

המרד אינו מרד מארוקאי — הוא מרד כל המקופחים. אולם לא מקרה הוא כי המארוקאים הניפו לראשונה את הדגל האדום-השחור.

תמונה שיש להתרגל אליה — שוטרים מסתערים על המורדים

בעייתם העדתית היא החמורה ביותר, והיא פועלת כפתיל רועם להפעלת המוקש הסוציאלי.

★ ★ ★

יתכן כי הפעם יצליח המשטר לחסל את המרד — בעזרת אלות המשטרה, אוזני השב. לשונות ראשי-העדה הקנונים וורועות לשכת-העבודה.

אולם השאלה יכולה רק להיות: לכמה זמן?

מרד זה יפרוץ שוב ושוב, ובכל פעם בתנופה גדולה יותר. זהו זרע החורבן הטמון בחובו של המשטר עצמו.

איש אינו יכול להיות בטוח אילו צורות ילבש תהליך דינאמי זה בשנים הבאות. הוא יכול להפוך לתנועה פאשיסטית — ואז יתגעגעו רבים אל תנועת-החרות, ויבינו במי אותר כי מפלגה זו היתה למעשה שסתום הבטחון של המשטר הישן לויסות הזעם של העדות המקופחות. אולם התקפה הגדולה היא כי מרד היסטורי זה, בהנהגת המנהיגים שיוולדו מתוכו, ישתלב עם הזרם המהפכני של האינטליגנציה העברית הצעירה, תוך גיבוש אידיאולוגיה חובית, פוריה ויוצרת.

אם יקרה הדבר הזה, יהפוך הי דגל האדום-השחור לדגל התחיה וההתחדשות — וואדיסליב ייזכר כדורות האכאים לטובה כנקודת מפנה בתולדות המדינה.

מה יקרה כאשר הזרם האדיר יתמעט? כאשר לא יישאר ממנו אלא סילון דקיק?

גם כאן אפשר להיעזר בתמונת הנהר ההפוך. כאשר יתמעט הזרם, ייעלמו המים בראש וראשונה בקצחת הרהוקים. יושבי הגדות בארץ הצמרת יוסיפו להפקיע לטובת עצמם את המעט שיש. הם יחלקו לגרוריהם המסודרים, בהמשך האפיק, את המינימום הדרוש לקיום המשטר. אך יושבי ארץ המקופחים יהיו הקרבנות הראשונים של הבצורת.

★ ★ ★

יצד מורכבת הבעיה העדתית על בעיה סוציאלית זו? מדוע רוב פועלי הדחק ורוב יושבי-שכונות-העוני הם בני עדות המזרח?

גם זו תכונה הטבועה ביסודו של המשטר הקיים.

משטר זה הוא פורציה של מפלגות, שגול-דו כולן כאחת במזרח ובמרכז אירופה, או שהנן צאצאים של מפלגות כאלה. ההרכב האשי, המסגרת הרעיונית, הרוח הפנימית — כולן שייכות להתי הגטוי במזרח אירופה. פה ושם נשכר קויולינג ספרדי או ערבי וזוכה ל"סידור" — אולם בני ה מזרח, מטבע ברייתם, אינם יכולים להשתלב במסגרות אלה.

רוח המשטר — רוח הנושאת את ענינה אל אירופה, הבוה למזרח, השונאת אותו ופוחתת מפניו — גם היא דנה את בן

הזרם לארץ מן החוץ, ולא על אמצעי-יצור מקומיים. הרי דרכי החלוקה קובעים את מהותו. יש בו בעית-מעמדות כמו בכל משטר אחר — אולם אין אלה מעמדות רגילים. אלה הם מעמדות אופייניים למשטר הציוני בלבד.

בחברה יצרנית רגילה, נקבעים המעמדות על-פי היחס לאמצעי-הייצור. במשטר הציוני, נקבעים המעמדות על-פי הקירבה למקור רות-החלוקה.

★ ★ ★

מקורות החלוקה דומים לנהר הפוך — נהר הזרם מן הים אל היובלים.

בראשית הדרך זהו נהר אדיר, רחב ועצום. מאות המיליונים זורמים בו. כל המתגורר על גדותיו נהנה מן השפע. זוהי ארץ הצמר מרת — ארצם של ראשי מפלגות וציונים מקצועיים, ראשי המנגנונים הפוליטיים וה כלכליים, ארץ הוילות והקאפילאקים והנסי-עות לחו"ל על חשבון הציבור.

בהדרגה נעשה הנהר צר ורדוד יותר. היושבים על גדותיו עדיין נהנים משפע מסור ים. זהו המעמד המסודר, המורכב ברובו מבני הישוב החתיק. מעמד זה אינו שולט בארץ — אולם המעמד השליט זקוק לו לצורך שלטוני. על כן דואג השלטון כי רמת-מחייתו לא תרד מתחת לרמה נאותה כלשהי.

אך לבסוף מתפצל הנהר לנחלים קטנטנים, עד שנשארות רק שלוליות עכורות. זוהי ארצם של המקופחים — ארצם של מאות אלפי עולים חדשים, ערבים ובני הפרברים של הישוב החתיק.